

ÚNOR: STARÉ ČASY A ŽIVOT DŘÍVE

ČJ3, 2. díl, str. 4-15, čtenářské příběhy TŘEŠÁK PEPA A KULIČKA HADU

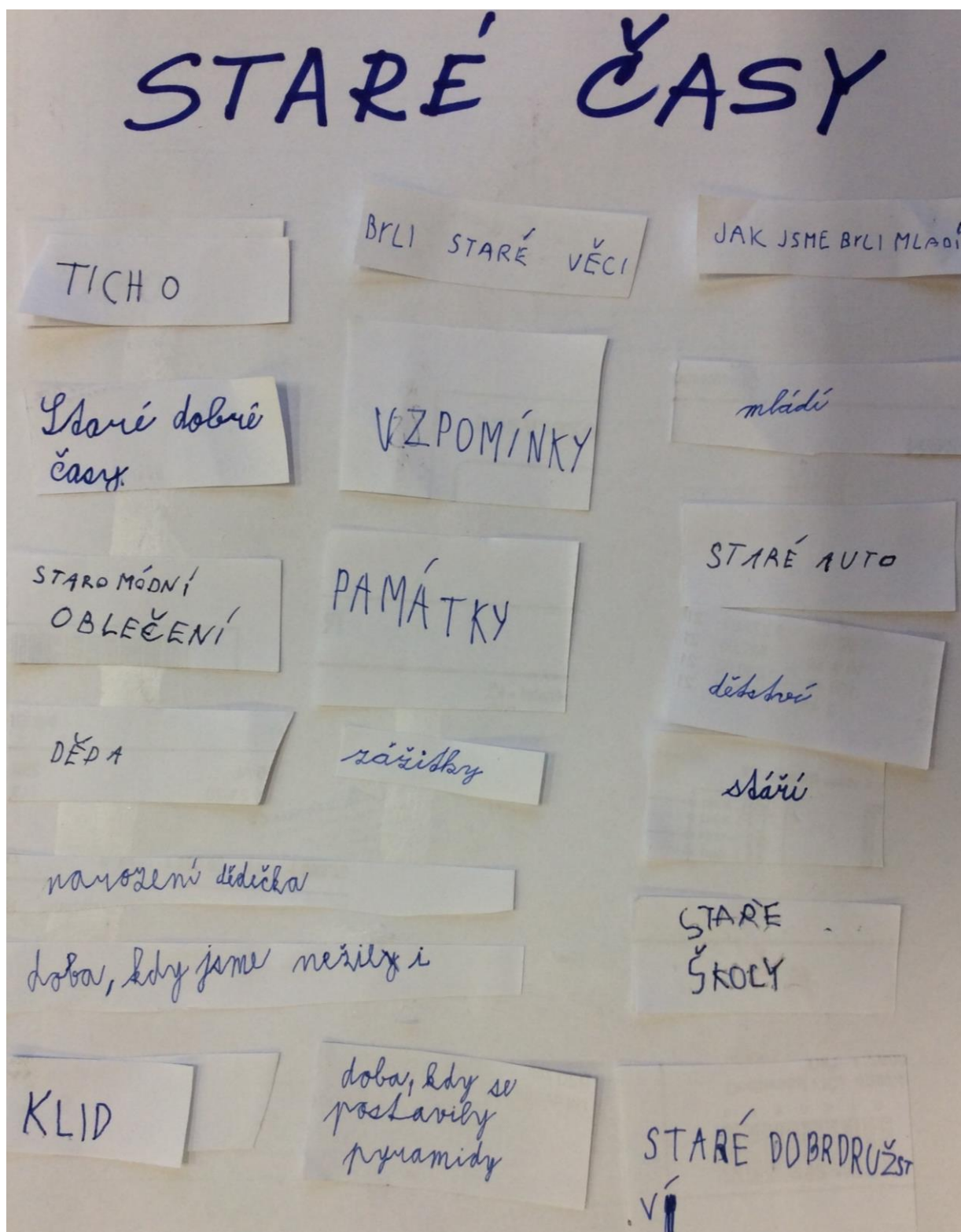
Všechny ukázky z výuky poskytly: Romana Tylečková, Zuzana Staňková

1. TÝDEN (příběh ČASOSTROJ A CESTA DO MINULOSTI)

Současnost, minulost, staré časy – porozumění pojmům.

EVOKACE: Co si představíš, co tě napadne, když se řekne STARÉ ČASY,

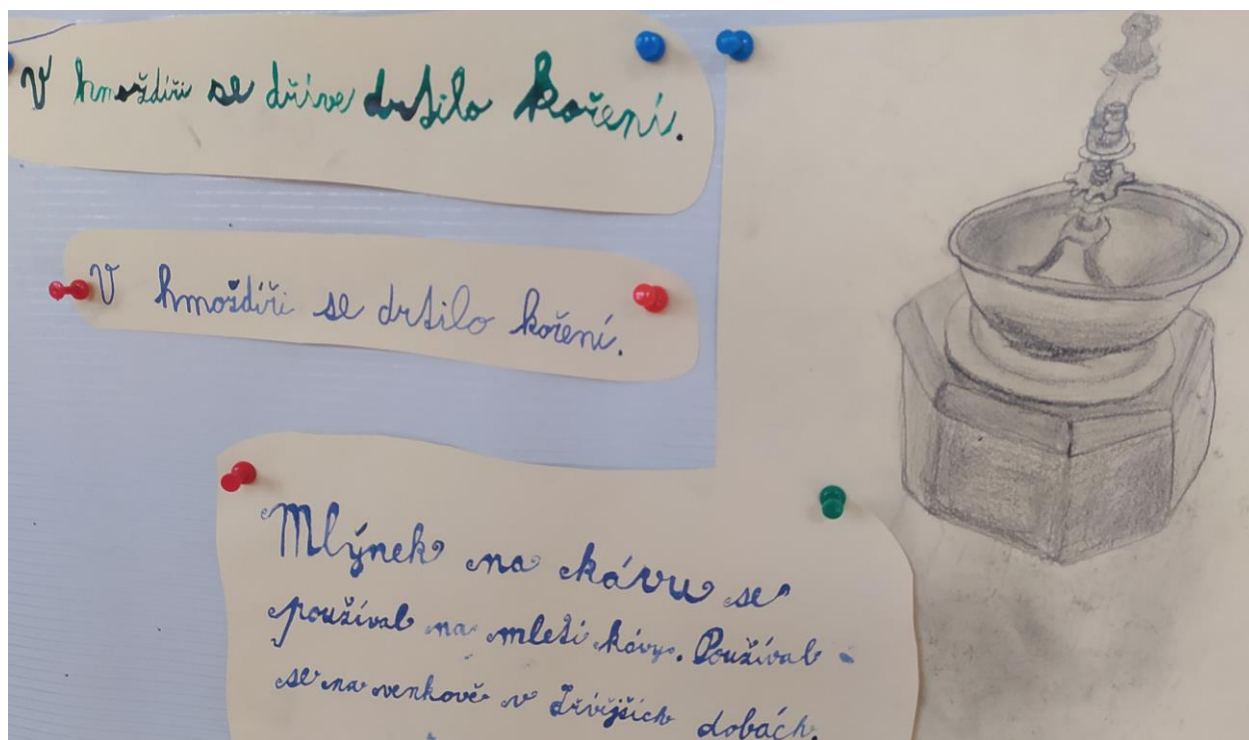
SNĚHOVÁ KOULE: STARÉ ČASY (ukázka R. Tylečková)

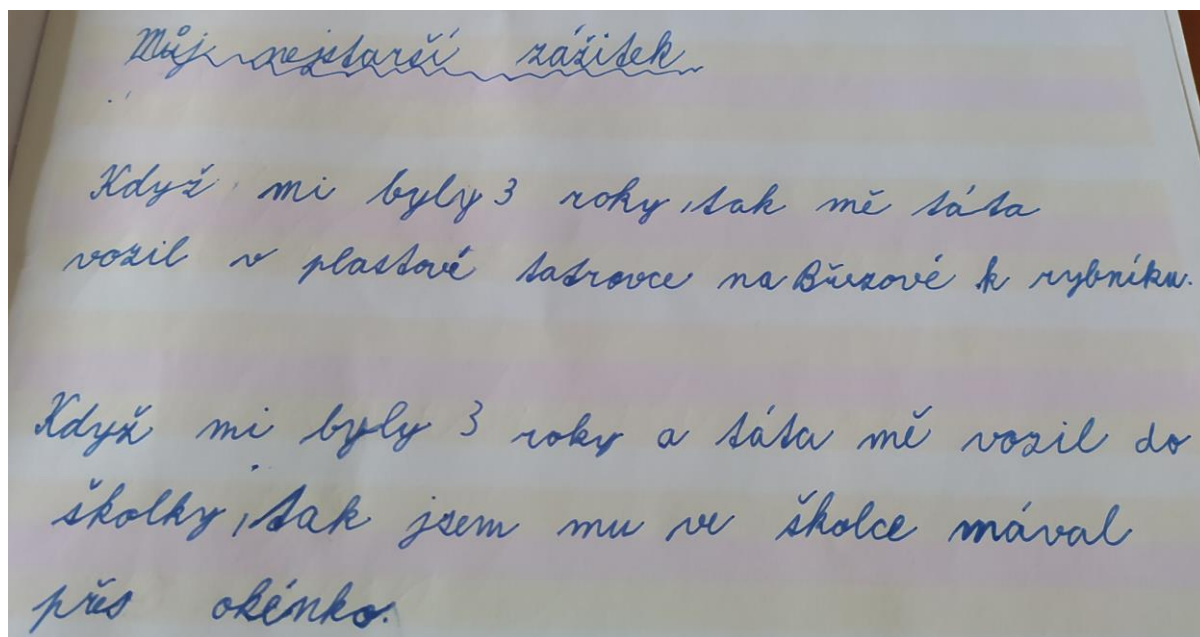
PŘÍPRAVA VÝSTAVKY: Společně shromáždíme „staré věci“, a můžeme uspořádat ve škole výstavku např. i pro veřejnost. Žáci Zuzky Staňkové napsaly pozvánku i popisky exponátu skutečným brkem a inkoustem.

Staré časy
Kde: Škola Mlýnský Projekt Město
- 3. třída Kdy: od 12³⁰ hodin
Termín je ve čtvrtek 9. března 2023
Výstava potrvá do konce března.

Str. 4, cvič. 1A): MŮJ NEJSTARŠÍ ZÁŽITEK

Str. 5, cvič. 1

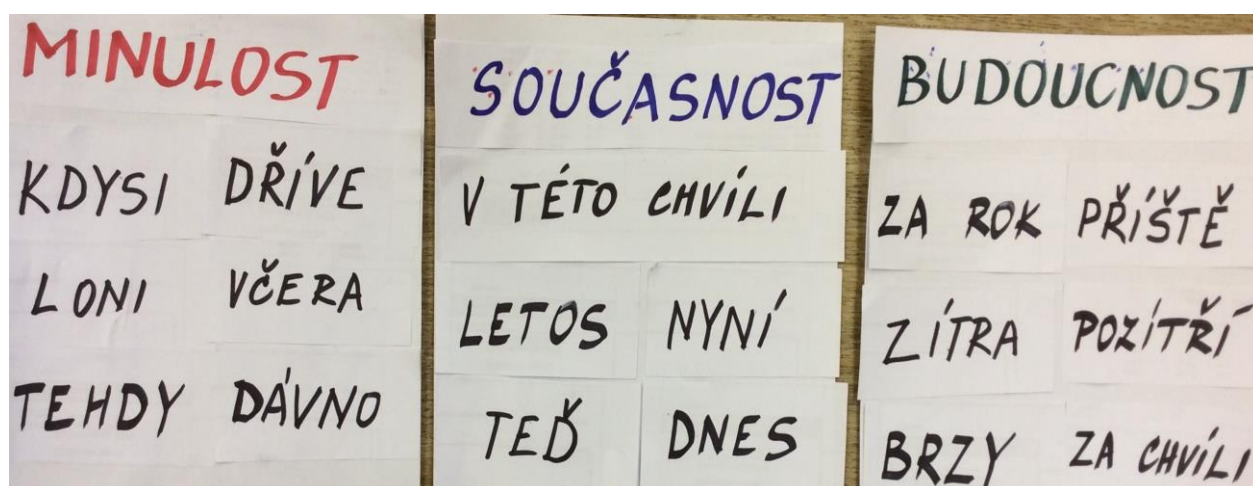
Tajenka: STARÉ ČASY

cvič. 1B) Seřadit slova označující staré časy podle časové posloupnosti – nejlépe vypsát slova na lístečky a pracovat činnostně (ve dvojicích nebo skupinkách). Děti názvy poskládají od „nejvzdálenější historie“ a obhájí. Může být ve třídě více řešení, např.:

DÁVNO, KDYSI, TEHDY, DŘÍVE, LONI

DÁVNO, TEHDY, KDYSI, DŘÍVE, LONI

Můžeme také třídit lístečky s příslovci času nebo názvy, které tvoří předložka + podst. jméno.

Str. 5, cvič. 2

PÁTRAČKA: Připravit žákům pojmy na kartičkách (může být „pátračka“ + „hádanky“, kdy dítě popisuje, co je napsáno na kartičce ostatní přiřadí obrázek z textu nebo opačně – popisovat obrázek a hledat k tomu slovní vyjádření).

PRÁCE S BÁSNÍ

Možno využít skupinovou práci, a činnostní učení, kdy děti dostanou rozstříhanou 1 sloku básničky a tu skládají.

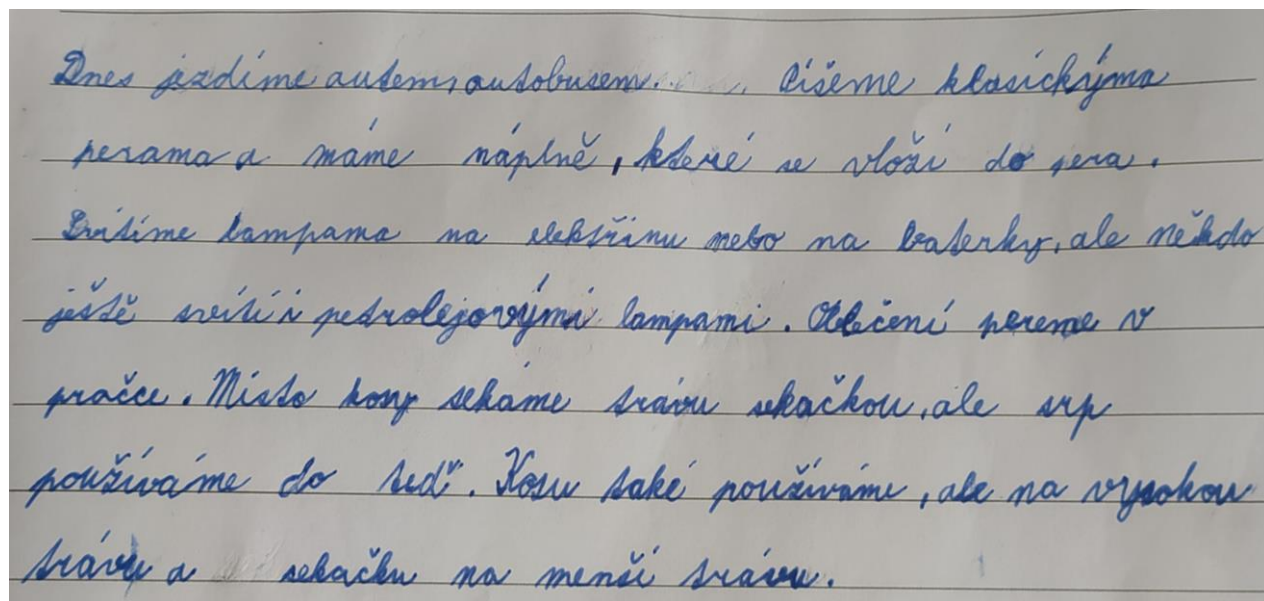
Dále lze na básničce PROCVIČIT A ZOPAKOVAT vše, co známe:

Slovní druhy, rýmy, věta oznam., otázka, zvolání, přímá řeč (čtení po rolích).

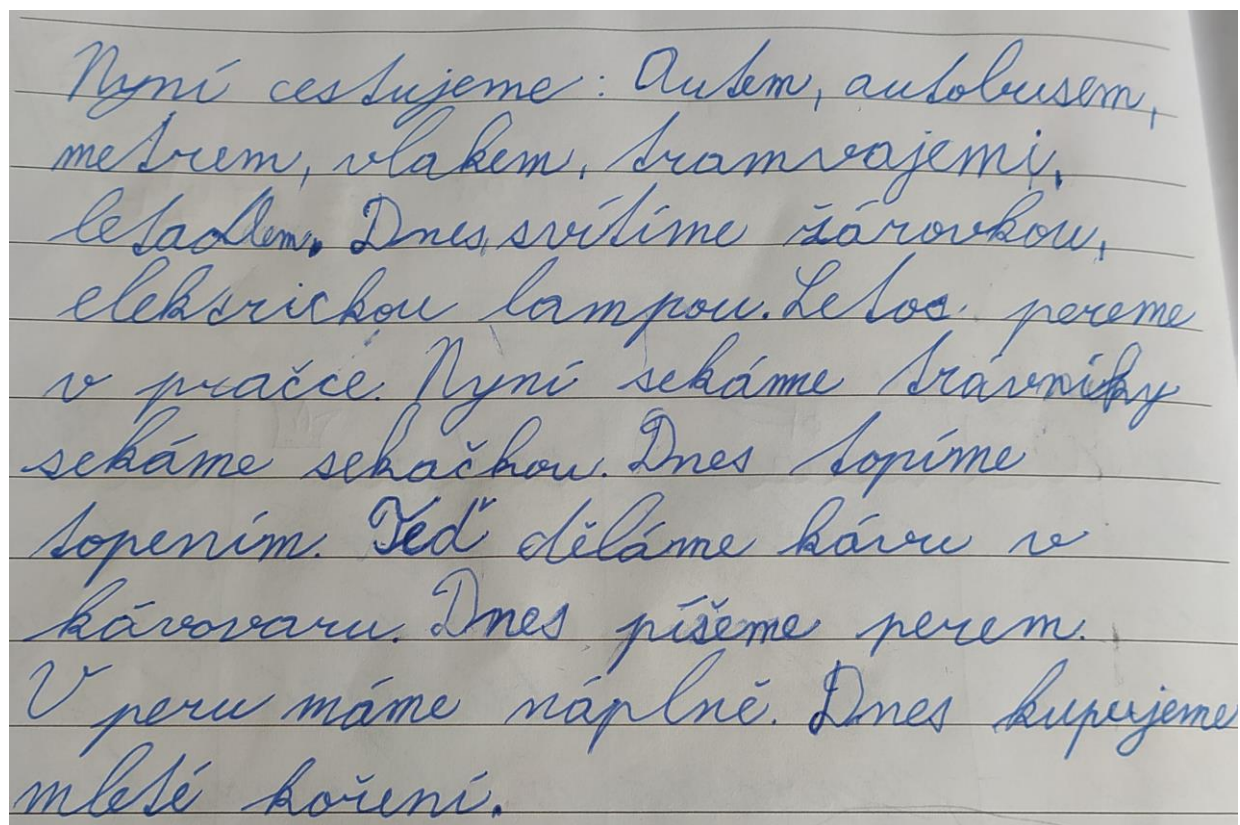
Str. 6, cvič. 1

Čtení obrázkových vět není úplně jednoduché ani samoúčelné, protože žáci musí tvořit správné tvary podstatných jmen.

To se jim bude hodit v úkolu **1A**), kdy budou psát věty, jak je to dnes.

Dnes jezdíme autem, autobusem... Píšeme klasičkýma
perama a máme náplně, které se vloží do pera.
Svítíme lampama na elektrinu nebo na baterky, ale někdo
ještě svítí i petrolejovými lampami. Oblecení pereme v
pračce. Místo kopy sekáme trávu sekačkou, ale srp
používáme do ředí. Kосу také používáme, ale na vysokou
trávu a sekačku na menší trávu.

Nyní cestujeme: Autem, autobusem,
metrem, vlakem, tramvají,
letadlem. Dnes svítíme žárovkou,
elektrickou lampou. Letos pereme
v pračce. Nyní sekáme trávníky
sekačkou. Dnes topíme
topením. Ted' děláme kávu v
károvare. Dnes píšeme perem.
V peru máme náplně. Dnes kupujeme
mleté koření.

Str. 6, cvič. 1B: PRÁCE S HÁDANKOU

Děti vysvětlují, jak jednotlivým veršům rozumějí (*Kdo a kde je ten kočí, kde jsou oči, co do očí může „strkat“, co z toho vznikne?*)

Mohli bychom se zaměřit na zkoumání starých „věcí z domácnosti“, např. starých struhadel.

Současně lze v rámci PČ „něco nastrohat“ (jablko, mrkev...) a společně si vytvořit svačinku.

Str. 6, cvič. 2: HÁDANKY, TVOŘENÍ A PRÁCE S OSNOVOU

Děti mohou tvořit hádanky ke starým věcem, co máme vystavené ve třídě nebo jsou uvedeny v učebnici, a ostatní hádají.

Jednu věc mají děti pomocí hádanky popsat písemně. Toto cvičení se opakuje už poněkoličaté, jen je důležité si uvědomit, že popisujeme věc a je dobré si sestavit (společně, ve skupinách) **osnovu popisu**, aby se děti učily uvádět „důležité informace“ a uspořádat je v nějakém logickém pořadí. Hádanka v učebnici může být vodítkem:

1. Z čeho je věc vyrobená 2. Z jakých částí se skládá 3. K čemu slouží

Str. 6, cvič. 3: OPAKOVÁNÍ VS Z, B, L – před vyvozováním nové řady (M)

Opakovat pravopis psaní věty, souvětí, **SPOJKY** nabídnout i „s čárkou“, objasňovat, KDY SPOJKA SPOJUJE VĚTU A KDY SLOVA? **NENÍ NUTNO POUŽÍT VŠECHNO:**

, ŽE A NEBO , PROTO , KDYŽ

, ALE ANI , PROTOŽE

Nejdřív žáci odůvodňují pravopis a doplňují správné i/y v neúplných slovech (mohou „barevně kódovat“ – viz ukázka).

Dále lze slova s y/ý po obojetné souhlásce přiřazovat k VS, vytvořit přehled, ve skupinách vzájemně kontrolovat.

Nakonec si každý žák může vybrat některé části vět, vytvoří větné celky (VJ i souvětí s použitím nabídnutých spojek) a vše napíše do sešitu.

SL__ŠEL JSEM

ZA STARÝCH DOB L__DÉ MLELI OB__LÍ VE ML__NĚ

NIČÍM NEPL__TVALI

NEVZL__KALI ANI V ČASECH B__DY

RADOVALI SE Z OB__ČEJNÝCH MAL__ČKOSTÍ

NEZNALI PL__Š A PL__ŠOVÉ HRAČKY

POUŽ__VALI L__KO

SB__RALI B__LINY I PEL__NĚK

B__LI KL__DNÍ, KDYŽ SE BL__SKALO

CHOVALI KOB__LY A JINÝ DOB__TEK

NEB__LI L__NÍ, ALE B__LI B__STŘÍ A PRACOVITÍ

MÍSTO TRAKTORU MĚLI B__KY

B__DLELI VE SKROMNÝCH PŘÍB__TCÍCH

NAB__ZELI POMOC OSTATNÍM OB__VATELŮM

VYŘEZÁVALI NÁB__TEK

ČASTO POL__KALI SUCHÝ CHLÉB S B__LOU KÁVOU

Vyjmenovaná slova a slova příbuzná:

po B

po L

SLYŠEL JSEM

ZA STARÝCH DOB LUDÉ MLELI OBULÍ VE MLYNĚ

NIČUM NEPLYTVALI

NEVZLUKALI ANI V ČASECH BUDY

RADOVALI SE Z OBUČEJNYCH MALUČKOSTÍ

NEZNALI PLYŠ A PLYŠOVÉ HRAČKY

POUŽUVALI LYKO

SBURALI BULINY I PELYNĚK

BULI KLUDNÍ, KDYŽ SE BLYSKALO

CHOVALI KOBULY A JINY DOBYTEK

NEBULI LUNÍ, ALE BULI BUSTŘÍ A PRACOVITÍ

MUSTO TRAKTORU MĚLI BUKY

BUDLELI VE SKROMNYCH PŘÍBUTCYCH

NABUZELI POMOC OSTATNÍM OBUVATELŮM

VYŘEZÁVALI NÁBUTEK

ČASTO POLUKALI SUCHÝ CHLÉB S BULOU KÁVOU

Str. 7: VYVOZENÍ ZÁJMEN – zájmena zde vyvozujeme na komunikační situaci. Soustředíme se po celou 3. třídu jen na zájmena osobní a ukazovací se záměrem rozlišit rod u podst. jmen a osobu u sloves. Cílem není zájmena hledat v textech a už vůbec ne v jiném než základním tvaru. To bude učivo 5. ročníku.

Str. 7: ČASOVÁNÍ SLOVES - cílem je tvořit správné tvary sloves v mluveném projevu a určovat osobu a číslo u sloves – pouze v přítomném čase. Minulý a budoucí čas, který obsahuje složené slovesné tvary, žáci používají přirozeně ve svých mluvených projevech, ale ve 3. ročníku není cílem toto určovat..

2. TÝDEN (příběh IGNÁC BUDÍK)

Můžeme zkoumat, kde se vzal název naší obce + historickou osobnost z naší obce, okolí – „vážený myslitel, něco vymyslel, vynalezl“...

Hodilo by se k VS po M mapovat slova, která mají něco společného se starými časy (mydlář, výroba mýdla; mýtit; kovář – dmýchat; starý myslitel...)

Str. 8: POSTUPNĚ VYVODIT VS PO M (určit slovní druhy)

Návrh postupu od Zuzany Staňkové: **Uvedení VS po M**

- otázky rozstříhat po řádcích
- děti si losují a odpovídají – o některých otázkách můžeme diskutovat
- slova méně frekventovaná necháme děti vysvětlit + uvést slovo podobného významu
- Otázka dětem: Ve všech otázkách se vyskytuje něco podobného, co to je? – děti si všimnou, že všude je slovo s Y po M – VS po M – každý zkusí ve své větě označit.
- na koberci rozložíme jakékoliv kartičky s VS po M – každý najde příslušné VS ze své věty a napíše ho do 1. části před větou v základním tvaru, jak je ve VS.

	Na co se my všichni v únoru těšíme?
	Proč si musíš před jídlem umýt ruce?
	Zamysli se, za jak dlouho začne jaro.
	Proč není ostuda se zmýlit?
	Který hmyz jsi viděl/a naposledy?

	Co dělají myši v zimě?
	Jaký je rozdíl mezi šnekem a hlemýžďem?
	Které slovo podobného významu znáš ke slovu mýtina?
	Proč zamykáme vchodové dveře?
	Kdy může auto dostat smyk?
	Víš, jak se dmýchá dmychadlem?
	Která rostlina nebo živočich má chmýří?
	V jaké nepříjemné situaci ses někdy nachomýtl/a?

Str. 9: PŘÍBĚH NA POKRAČOVÁNÍ s využitím slov po M

Jedná se o 1 příběh rozdělený na 3 části, abychom VS vyvozovali postupně, vždy navázané na nějakou konkrétní situaci, obrázek aj., aby měli žáci víc času VS po M vstřebat. V této řadě je několik slov, jejichž význam je dětem naprosto neznámý

V průběhu práce na této straně mohou žáci vypisovat všechna tučná slova a postupně je přiřazovat k základním tvarům VS.

Str. 9, cvič. 1

Při **hraní scénky** lze dobré trénovat práci s hlasem – v rozhovorech: nespokojené myši, spokojení obyvatelé paseky...

Při zapisování slov k obrázkům je diskutujeme o tom, jaký tvar slova k obrázku napsat, aby opravdu odpovídal obrázku (*mýtina, hmyz, hlemýžďi, myši, my*) – někdy se hodí tvar, který je ve větě, někdy jej musíme změnit.

Sledujeme také, jaké různé tvary daného slova jsou v textu použity (mýtině, mýtinu), společně rozlišujeme a vysvětlujeme jiné tvary a slova příbuzná (myší – je příd. jméno a např. slova ve cvič 3.: chmýříčko, umyla, rozdmýchával).

Str. 10, cvič. 1

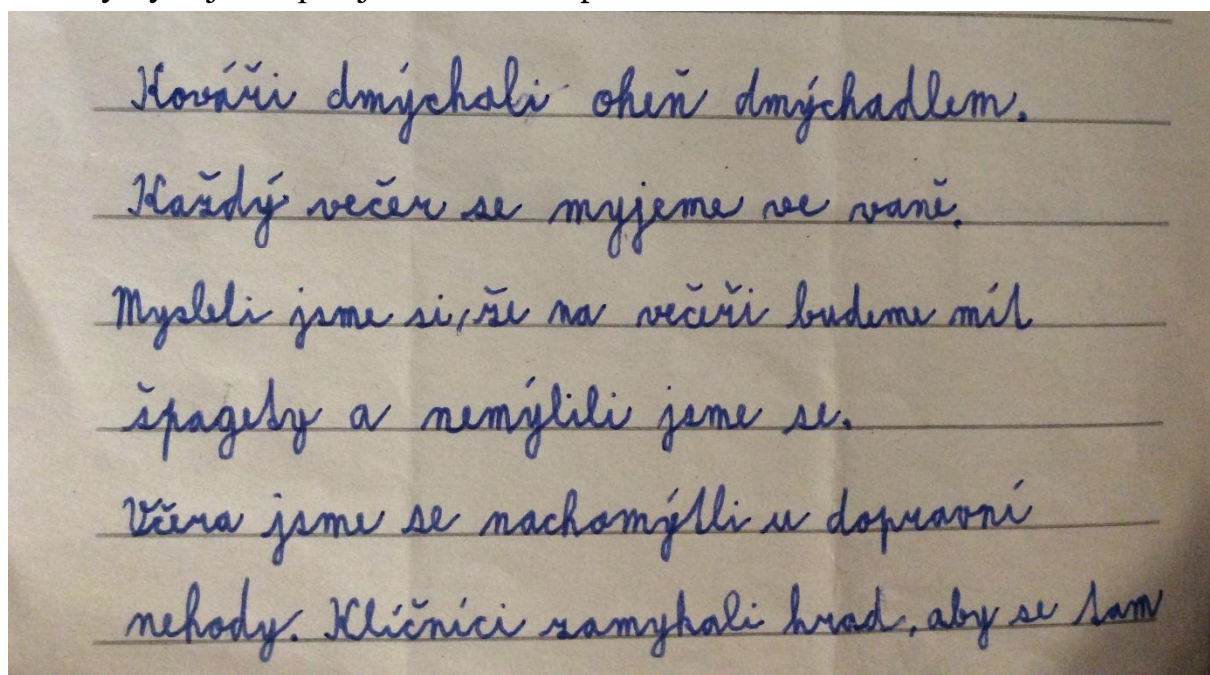
Lze udělat jako PÁTRAČKU, kdy děti slova hledají a tvoří z nich dvojice. Podle počtu dětí ve třídě může být zastoupeno každé slovo vícekrát, nebo každá skupina má svoje slova označena jednou barvou. ŘEŠENÍ:

PŘIPLÉST SE – NACHOMÝTNOUT SE, OČISTIT VODOU – OMÝT, FOUKAT VZDUCH – DMÝCHAT, PŘEMÝŠLET – MYSLET, SPLÉST SE – ZMÝLIT SE, UZAMKNOUT DVEŘE – ZAMYKAT.

Str. 10, cvič. KOSTKA

Do tabulky patří **tvary slova zamykat**, protože po vybarvení zájmen vznikne klíč.

Děti vymýšlejí a zapisují VĚTY s VS po M:

Str. 10, cvič. 3

Tento druh úkolů se nejlépe řeší činnostně:

Děti mohou věty napsat na proužky (např. ve trojici – každý žák napíše 2 věty).

Potom věty společně poskládají podle posloupnosti a zkontrolují pořadí s ostatními skupinami.

Nakonec společně čtou text a každou větu předvádějí pantomimou,

Text lze nalepit, žáci mohou podtrhávat slovesa, hledají slova příbuzná se slovem MÝT...

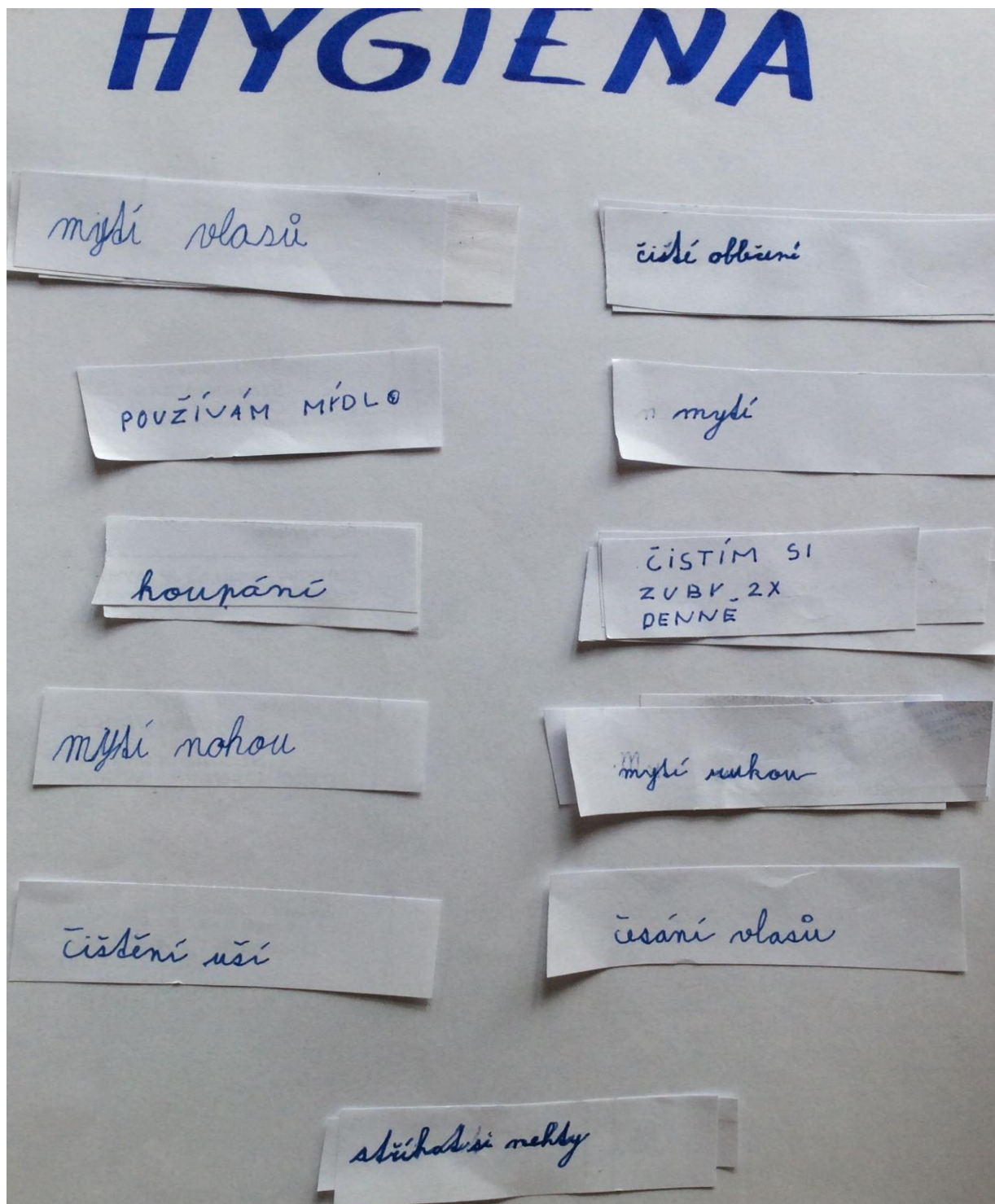
Nakonec mohou skupinky číst návod v 1. os. č. j. (případně 2. os. č. j. a mn.).

Str. 11, cvič. 2A): V infinitivu je sloveso mýt.

Str. 11, cvič. 3

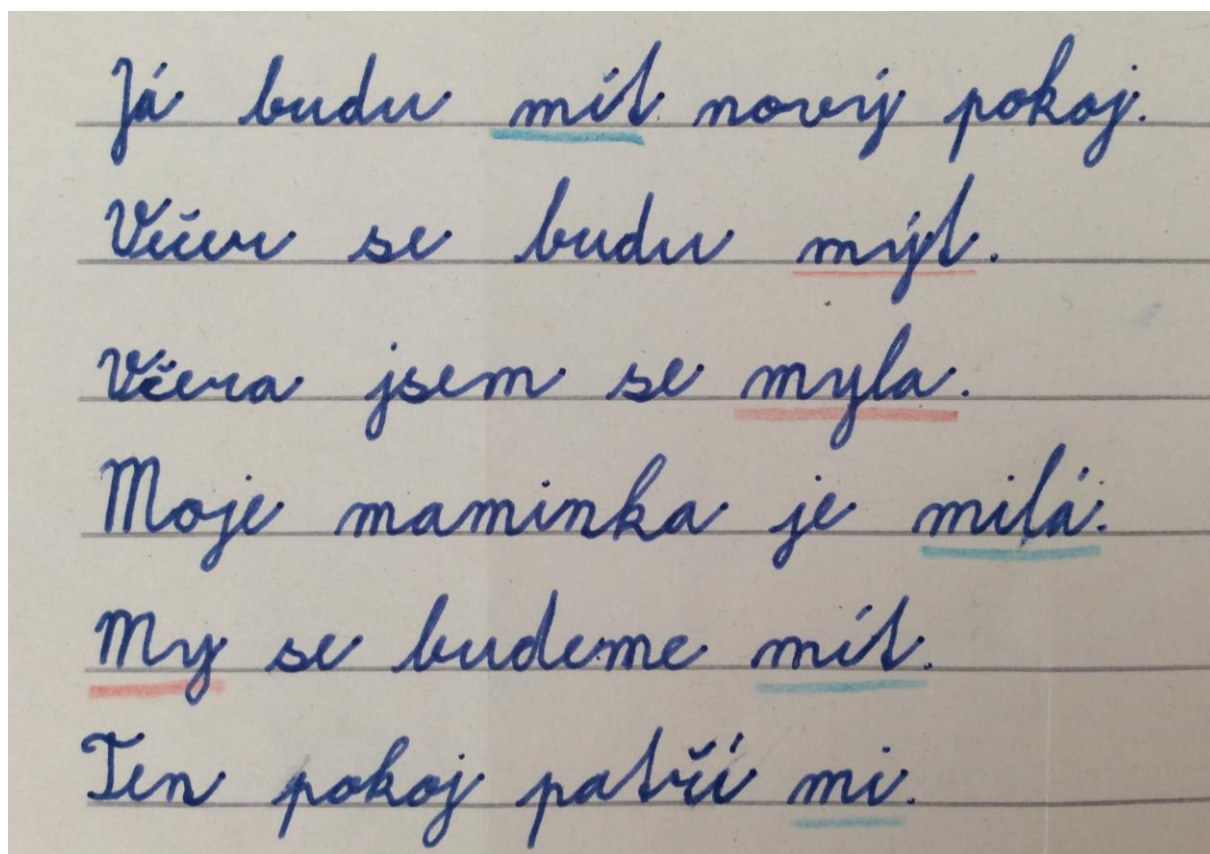
Tajenka: HYGIENA. Nepatří sem věta č. 3 – nesouvisí s hygienou.

SNĚHOVÁ KOULE: Co patří k hygieně

3. TÝDEN (příběh NÁVRAT ZPĚT DO SOUČASNOSTI) – únor je rozpracovaný jen do 3 týdnů, protože ve většině škol probíhají jarní prázdniny.

Str. 12, cvič. 1

Str. 12, cvič. kostka

Tajenka: STÁŘÍ

Str. 12, cvič. 2

Význam slova okuláry (mapovat v rodinách různé názvy pro brýle), co bylo dříve, když ještě nebyly brýle (cvikr)....

Str. 12, cvič. 3 – poměrně náročné cvičení na sluchové vnímání a porozumění významu slov, vč. přiřazení ke slovnímu druhu (podst. jm.: mládí (to), příd. jm.: mladí (jací)).

Str. 13, cvič. 2: DOTAZNÍK BABIČKO, DĚDEČKU, VYPRÁVĚJTE

Pro větší přehlednost a dostatek místa na jednotlivé odpovědi můžete zvolit variantu, kdy si děti napíší do sešitu číslo otázky a odpověď zapisují k tomuto číslu. Jednou z možností je také otázky dětem nakopírovat, aby si je do sešitu vlepily.

Pro rozhovor jsem si vybral/a: _____

1. Chodili jste do mateřské školy? Kam?

2. Jaké hračky jste měli doma?

3. Jak daleko byla vaše škola a jak jste do ní jezdili?

4. Jaké vyučovací předměty jste měli ve škole – jiné než dnes?

5. Jaké hry jste hrávali?

6. Co jste dělali ve volném čase?

7. Měli jste doma telefon? Jaký?

8. Jak jste se s kamarády domlouvali na hry venku?

9. Měli jste televizi? Jaký pořad jste měli rádi?

10. Co dalšího z tvého dětství je jiné než dneska?

V kterém roce ses narodil/a? Zaznamenej do časové osy.

1900 1910 1920 1930 1940 1950 1960 1970 1980 1990 2000

Pro rozhovor jsem si vybral/a: babičku

Jaké hračky jste měli doma? hadnová panenka, pejsek, opička
Malý jesp, medvídek, vlak, auta, lešadlo

Chodili jste do mateřské školy? chodila do Mateřské školy s bráškou.

Jak daleko byla vaše škola a jak jste do ní jezdili? škola byla daleko 200 m. chodí pěšky.

Jaké předměty jste měli ve škole? češtinu, matematiku, dějepis, ruština, tělocvik,

Jaké hry jste hrávali? člověče nealob se, karety, dáma, mlýn,

Co jste dělali ve volném čase? hráli v pískovišti, vozila sousedů dvojčata

Měli jste doma telefon? Neměli telefon,

Jak jste se s kamarády domlouvali na hry venku? Domluvili se ve škole nebo ve školní zahradě

Měli jste televizi? Jaký pořad jste měli rádi? Neměli televizi

Co dalšího z tvého dětství je jiné než dneska? Téměř všechno bylo jiné.

V kterém roce ses narodil/a? Zaznamenej do časové osy.

1900 1910 1920 1930 1940 1950 1960 1970 1980 1990 2000

1949

Str. 13, cvič. 2B): SLAVNÝ RODÁK Z NAŠÍ OBCE:

Jsem Vítězslav Mácha.
Narodil jsem se 6. 4. roku
1948 a mám 75 let.
Celý svůj život žiji v
Krmelíně. Byl jsem řecko-
římský zápasník a teď
jsem chovatelem holubů.
Získal jsem zlaté, stříbrné
a také bronzové medaile.
Jsem občanem Krmelína.

Str. 13, cvič. 3

Pyramida příbuzných slov ke slovu MYSLIT/MYSLET.

Nejlépe se pyramidy tvoří na čtverečkový papír, kdy žáci zapisují kořen slov pod sebe, určí předpony i přípony.

Předpony můžeme zapisovat na kartičky a občas je využít ke skládání příbuzných slov s předponami z různých slovních základů. Připravujeme žáky také na pravopis předpony vy-/vý-, případně roz-, bez-, nad-, od-, což bude učivo 4. a 5. ročníku.

Str. 14, cvič. 1:

Začátek vět, které hovoří o starých časech, můžou žáci označovat barevnou tečkou a na závěr mohou tyto věty opsat do sešitu. Nebo naopak - mohou žáci opsat věty, které hovoří o současnosti.

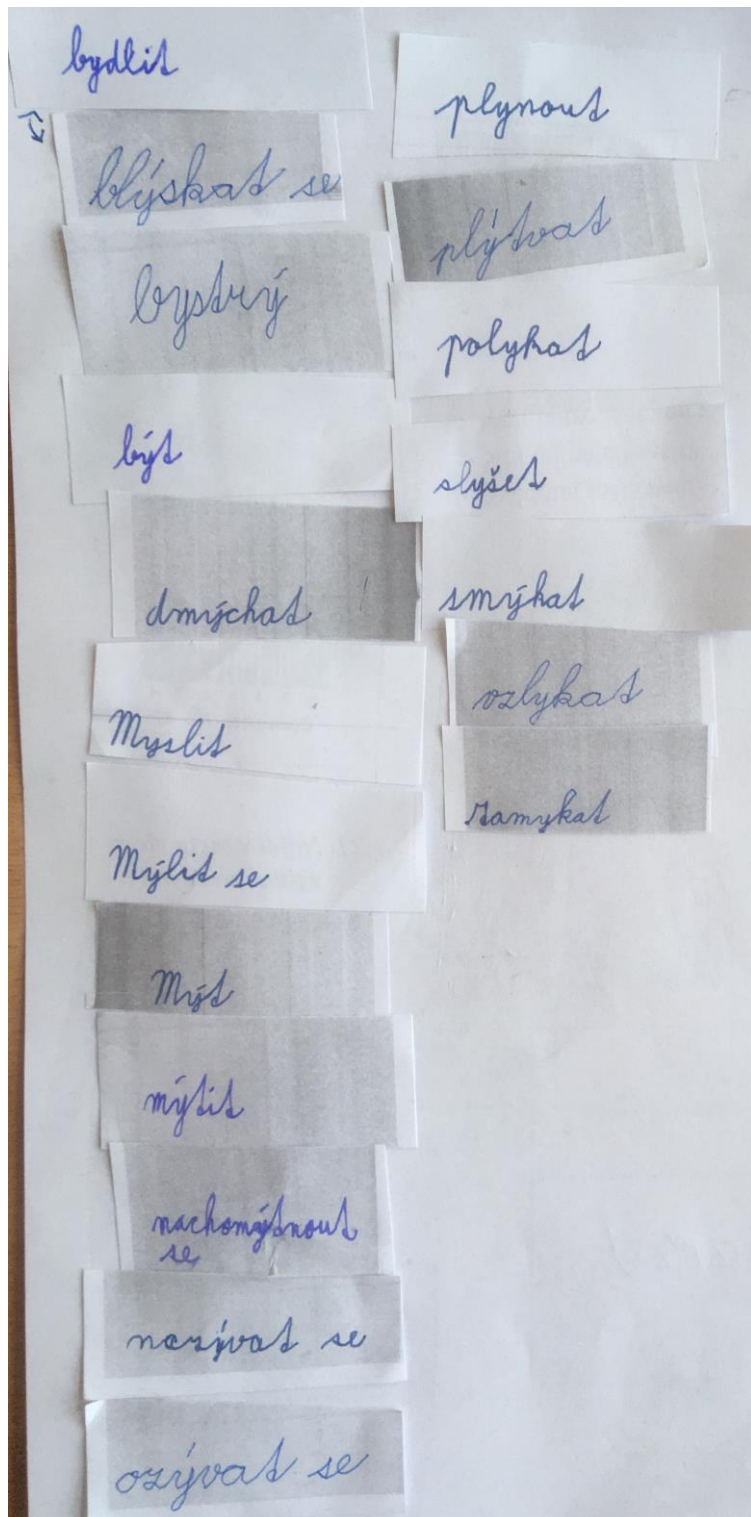
Opis je jedna z nejefektivnějších metod pravopisného výcviku. Je důležité pořad vést děti k pečlivé kontrole textu a k tomu, aby se nezaměřovali jen na správná „íčka“. Účinnou kontrolu mohou dělat žáci ve dvojicích (vzájemně čtou, odůvodňují, kontrolují u sebe i u „sousedů“).

Str. 14, cvič. 2:

Přiřadit slova ke slovním druhům, určit rod podst. jmen, osobu a číslo u sloves.

Str. 14, cvič. 3:

Opakování: vypsát slovesa z vyjmenovaných slov a seřadit je podle abecedy:

Str. 15: CO JSEM SE V ÚNORU NAUČIL/A

Cvič. 1: Text je o starodávné školní tabulce.

1b) Dnes používáme: tabuli, mazací tabulku, IA, sešit, tablet, počítač, papír...

ZÁVĚREČNÉ OPAKOVÁNÍ VS K TÉMATU STARÉ ČASY (podle Zuzky Staňkové)

- opakování VS po Z, B, L, M – slova příbuzná přiřazovat k VS
- odůvodňování + psaní i/y po Z, B, L, M
- přiřazování správných vět k předmětům či kartičkám dle obsahového sdělení
- vyhledávání sloves a určování osoby, čísla

Postup:

- **evokace:** Na úvod zařadíme aktivity na opakování VS po Z, B, L, M – řady VS po kruhu; skládání kartiček s obrázky VS do obvyklého pořadí; pročtení VS v sešitě ve dvojici; třídění všech VS do zadaných skupin (dle slovních druhů, dle skupin Z/B/L/M, ...)
- **pro nadané žáky:** Hledej VS, která mají souvislost s tématem „staré časy“ a napiš je ve větách k tomuto tématu.
- **učení:** Ve třídě rozmístíme předměty ze „staré doby“, příp. jen kartičky. Společně předměty pojmenujeme a diskutujeme, k čemu sloužily a jak se používaly.
- Děti ve skupinách (6 předmětů – bylo tedy 6 skupin) dostanou rozstříhané věty, příp. použijeme přeházené věty a děti si je rozstříhají samy.
- Děti si ve skupinách věty čtou a diskutují o významu vět. Obtížná či nepochopená slova či slovní spojení zapisují na společný list „parkoviště otázek“ ve třídě.
- Postupně odůvodňují a doplňují i/y (mohou použít kartu s VS). VS mohou ve větách zakroužkovat.
- Vyplněné věty přikládají k předmětům či kartičkám dle obsahu vět. Každá skupina může své věty označit číslem, symbolem, barvou, můžeme vytisknout barevně předem dle počtu skupin.
- Každá skupina na závěr kontroluje všechny věty u jednoho předmětu.
- **reflexe:** V kruhu společně probíráme různá řešení – kde se objevilo i/y ve stejné větě a proč? Jak je to správně? Vysvětlení významu / přiřazení k VS...
- společné pročtení listu s obtížnými slovy – „parkoviště otázek“ – brainstorming, diskuse. Učitel, pokud možno jen monitoruje a na závěr upřesňuje.

Další možnosti práce s materiálem

- pětílístek – na vybraný předmět / slovo z kartičky
- Vennův diagram na slova srp + kosa; mlýnek + hmoždíř
- vytvořit hřebenovku na vybraný předmět (ten bude tajenkou) – slova do křížovky musí souviset se „starou dobou“ nebo s uvedeným předmětem
- jednotlivé předměty nakreslit hrudkou či suchým pastelem a věty nalepit kolem daného předmětu.

ML__NEK NA KÁVU

Kávová zrna se dříve musela uml__t v ručním ml__nku.

M__ máme starý ml__nek jen na ozdobu.

M__ máme v b__tě kávovar, který umí uml__t kávu.

S mam__nkou z__tra koupíme namletou kávu.

HOBL__K

Dědeček hobl__kem ohobloval prkna a z nich vyrábí zahradní náb__tek.

Přem__šlíme, jak se hobl__k dá využít v dnešní době.

Brz__ hobl__kem ohoblujeme prkna na nový příb__tek
pro náš dob__tek.

HMOŽDÍŘ

Bab__čka ob__čejně v hmoždíři drtí b__l__ny a koření.

V našem hmoždíři si dělá pel__šek malá m__ška.

M__ si už brz__ zkusíme práci se starým hmoždířem.

SRP, KOSA

Včera se m___ sm___kl srp do l___tka a vzl___kal jsem.

Sekám srpem jako hlem___žd', proto m___ to dlouho trvá.

Jdeme na m___tinu nasekat srpem b___l___ny pro naši
kob___lu a další dob___tek.

ML___NEK NA KOŘENÍ

Ml___nek na koření b___l v m___nulosti úplně ob___čejný.

Mam___nka zítra musí um___t ml___nek na koření, aby
se zase bl___skal.

Ve škole se chlubím starob___lým ml___nkem.

VALCHA

Dříve se pralo prádlo na valše m___dlem a nepl___tvalo
se vodou.

M___sto m___dla dnes používáme na praní prací prášek.

M___ si z___tra na trzích koupíme ob___čejnou valchu
na ozdobu našeho b___tu.

Na závěr, ve spojení s PRV lze vytvořit MM STARÉ ČASY:

